

TÁJÉKOZTATÓ

1. E kötetben kiadott balladák és dalok mindenikének végén az illető alkotásra vonatkozó adatokat tartalmazó zárjel van.

A zárjelben mindenekelőtt a szóbanforgó ballada vagy dal gyűjtésének helye szerepel.

E helységnevet a leltári szám (sz.) követi, vagyis az a sorszám, amely alatt az alkotás a Folklor Intézet Kolozsvári Osztályának zenei gyűjteményében leltározva van. (Az a néhány dal, amelynek a leltári száma nincs feltüntetve, az Intézet még be nem sorolt anyagából való.)

A leltári szám után, olyan esetekben, amidőn a dallam fonográfra van véve, a fonográfhenger (F) száma következik.

A zárjelben levő utolsóelőtti szám a dal énekesét, s az utolsó, az előbbtől kötőjellel elválasztva, a gyűjtőjét jelöli. Az énekesekre, valamint a gyűjtőkre vonatkozó számok jelentését lásd e kötet végén a *Jegyzetben*, *Az énekesekről és a gyűjtőkről* című fejezetben.

2. A bevezető tanulmány III. fejezetének első felében írtunk arról, hogy a csángó énekesek bizonyos esetekben ugyanarra a dallamra több önálló dalszöveget is végigénekelnek, lánc- vagy füzérszerűen összekapcsolva őket. Magától értetődik, hogy e „dalfüzerek”-et a kötetben nem szaggattuk szét, hiszen olyan népi szerkesztési eljárással van dolgunk, amelynek a szabályait ma még pontosan nem ismerjük. Mindössze annyit tettünk, hogy ahol egy dalszöveget befejezettek véltünk s úgy találtuk, hogy új, önálló szöveg következik utána (annál is inkább, mert más gyűjteményekben s e kötetben is más helyen önállóan szerepel), csillaggal választottuk el az elsőtől.

Igy például a *Köszönöm, édesem* kezdetű szerelmi dal (78. sz.) 17 szakasza legkevesebb három önálló dal összekapcsolása: az énekes egy 4 szakaszos, egy 3 szakaszos és egy 10 szakaszos, egymástól könnyedén megkülönböztethető szerelmi dalszöveget énekelt végig ugyanarra a dallamra. E dalokat csillag választja el egymástól; ezért van tehát csillag a 4–5, valamint a 7–8. szakasz között.

Mivel ilyen esetekben alkalmilag ugyanarra a dallamra énekelt, de valójában önálló alkotásokkal van dolgunk, kezdősorukat a kötet végén a *Cím- és szövegmutatóban* is feltüntettük, megkülönböztetésül azonban a címadó alkotásoktól, vagyis azoktól, amelyek egy-egy dalfüzérnek az élén állanak, a *Cím- és szövegmutatóban* is csillaggal jelöltük meg őket.

Az egész kötetben mindössze három-négy esetben bontottuk meg a dalfüzért, egyik felét itt, a másikat meg másutt közölve, de ilyenkor mindkét helyen pontosan utaltunk kapcsolatukra. E megoldást kivételesen is csak azért választottuk, hogy a kötet tagolásának megfelelően mindenik alkotás a maga helyére kerüljön s ne ékelődjék be más műfajok közé.

A dalfüzerek széttagolása önálló dalokra természetesen csak viszonylagosan oldható meg, hiszen tartalmilag és terjedelmileg véglegesen lezárt népdalok nincsenek, s a különböző dalok összekapcsolódása is többnyire esetleges. A tagolásnak, s ezáltal a *Cím-*

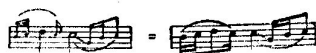
és szövegmutató kibővítésének tulajdonképpeni célja az volt, hogy a kötet használatát megkönnyítsük, vagyis az érdeklődők számára a magyar népköltészet ismertebb kezdősorainak gyors megtalálását lehetővé tegyük.

3. Néha előadódott az az eset, hogy az énekes nem tudta végig a szöveget; például egy négysoros szakaszból mindössze két sorra emlékezett. Ilyenkor a második sor végén három pont jelzi, hogy a szakasz befejezetlen. Arra is akad néhány példa, hogy a szövegből nemcsak egy-két sor, hanem észrevehető módon egy vagy több szakasz hiányzik. E hiányzó szakaszok helyén szaggatott vonal mutatja, hogy töredékes szöveggel van dolgunk.

4. A szövegekben itt-ott mutatkozó nyelvi következetlenségekkel kapcsolatban megjegyezzük, hogy a csángó nyelvjárás hangrendszere a székely népnyelv, a román nyelv, valamint az irodalmi nyelvváltozat hatására ma is állandó mozgásban van. Emiatt a szavakat nemcsak egy falu lakossága, hanem igen gyakran még ugyanaz a személy is többféleképpen ejti. (E kérdéssel bőven foglalkozik Gálffy Mózes: A csángó nyelvjárás hangrendszerei. Lásd Tanulmányok a moldvai csángókról. Akadémiai Könyvkiadó, Bukarest. Előkészületben.)

5. A szövegváltozatokat, a tájszók és román szavak magyarázatát stb. tartalmazó jegyzetek minden egyes ballada és dal végén, a dallamváltozatok pedig az egyes dallamok végén vannak elhelyezve.

6. A kottákban ugyanazokat a jelzéseket használtuk, amelyek Bartók Béla és Kodály Zoltán munkái nyomán a magyar népzene kutatásban meghonosodtak. Így, a szokásos hangjeggyírással jelölt hangok mellett, apró hangjegyekkel írott díszítőhangokat is alkalmaztunk. Ezeket az énekesek sokkal kevesebb súllyal, kevesebb nyomatékkal énekeltek, mint a főhangokat. Az ilyen díszítőhangokat jegyüknek megfelelő értékben kell leolvasni, értéküket pedig az ívvel hozzájuk kapcsolt főhang értékéből kell levonni. Például a 12C. sz. dal harmadik üteme:

A hangjegy értéke a lehető legrövidebb.

Más jelzéseink a következők:

= hajlítás (melizma), vagyis az ívvel összekötött hangok egy szótagra éneklendők.

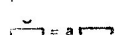
= bizonytalan magasságú hang.

= csekély értékbeli nyújtás.

= csekély értékbeli megrövidülés.

= jel alatti hangok megrövidülése.

= kissé magasabban énekelt hang.

= kissé mélyebben énekelt hang.

= csúszás felfelé vagy lefelé.

= trilla.

= paránytrilla, például:

= mordent, például:

A kötetben használt ritmusjelzések:

Parlando = beszédszerű éneklésmód.

Rubato = kimért ütemezés nélküli, szabad ritmus.

Giusto = feszes, táncszerű ritmus.

A dallamoknak a sorzáróhangok (cezúrák) szerinti szótárszerű elrendezése a kötet végén van a *Dallammutatóban*.